

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

6. Vnde deprehendetur an sit recta intentio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

equidem signatum est lumen Dei super nos, & eius gratia minimè deerit, vt veritatis & rectitudinis lux amantibus illuceat. Quem in finem duo commendabo.

CAPVT VI.

Quomodo deprehendetur vtrum recta sit intentio.

Primum est, duo esse in homine actionum & motionum humanarum principia, nempe appetitum, atque intellectum, siue (quod quasi vnum cum intellectu adnumero) iudicium, atque rationem. Appetitum, in eum quidem qui corporis impulsu, & in eum qui animi præsidio seu prerogatiua perhibetur, distulerunt, eumque appetitus, hunc voluntatis nomine compellarunt. De vtroque hic loquor: maximeque, ac nescio an præ ceteris, obseruandum dico: vtro è principio ad aliquid conandum permoti fuerimus, appetitu, an intellectu, & iudicio? Si intellectu, in promptu erit iudicium ferre: cum enim intellectus ipse se certa ratione moueat, & rationem quæ mouet intelligat, procliue fuerit, rectane sit, an praua censere. At si appetitu, non peræque facile est: sed ad recti iudicij tribunal euocandalis est.

In qua non leue est contra appetitum præiudicium, si primus ortus magno cum impetu cœperit, grauiusque redditur, si ad ea quæ sensui, opinioni, rebus inanis, cognationi, commodis & honori blandiuntur impulerit; præcipue que si etiam visua, immoderatòque impetu, non patiatur intellectum sedatè, & suo tempore, nihil præfestinando, de modo & susceptione rei de liberare. Cum enim hominis proprium sit ratione & iudicio cuncta moderari, quotiescumque illis non mouetur, restat vt vel à Deo moueatur, qui non nisi ad sancta & diuina mouere solet, certè ad vana vel praua numquam; vel à dæmone, vel à natura, vel à sensu & cupiditate: quorum quodlibet sumseris, non nisi malum esse potest, saltemque non bona erit origo, atque vt minimùm erit corrigenda. Si enim aliquid non malum, & tempore non suo appetitus obiecisset, intentione meliore corrigi, & in aliud opportunum tempus reici possit: quod tamen rarò admodum, neque nisi omnibus probè exploratis agendum est; quia omnis appetitui obsequendi consuetudo periculosa valdè est, modum nescit, imperare affectat, & vbi regnare cœperit, tyrannidem exercet, perque fas & nefas sibi in omnibus obtemperari cogit, ipsam etiam dominam rationem cæco famulatu addicit. quapropter rigidissimè semper compescendus est, in eamque veniendum est assuetudinem, vt eorum ad quæ appetitus allexerit, nihil admittamus, nisi si quando apertissima ratio ei suffragata fuerit. Tunc verò, vt olim legimus Lacedæmonios, consilium vtile ab improbo viro profectum, auctore meliore proponi voluisse, ne qua improbitati accessisse videretur auctoritas: ita quoque eius quod ab appetitu profectum fuerit voluntas deponatur, & ad rationem referendo, consilium inearur, satius sit an non desideria sopita suscitare?

Alte-

Alterum est, vt quotiescumq; de intencionis rectitudine, vel de fine quo impellimur, dubitatio incessit, id omne à cogitatione remoueamus quod controuersum est, & ad ea quæ certa sunt & indubitata conuertamur, indeq; paulatim ad controuersa redeamus. Affectus enim mirè fallax & sophisticus est, caliginemq; intellectui offundens, ficta pro veris, adumbrata pro solidis obijcit, tantumq; insinuatione blanda pōlet, vt quam in partem vehementior incubuerit, eò secum cetera rapiat. Directò ire contrà, arduum est, obliquare, & ad alia prudenti simulatione conuerti, facilius & tutius. Exemplo declaremus.

Est qui naturæ, vel etiam suorum incitatu, quodpiam in Republica munus exambit, putatq; se vel boni publici, vel honoris diuini propagandi gratia per-moueri. Vt exploret an ita sit, non est id munus cogitatione complectendum, quamque per illud multa queant in gloriam Dei perfici; quippe illicò vt muneris adamat recordatione tangetur, nihil in eo nisi maximè ad amandū eligendumq; sese offeret. Sed erit Primò mens incitanda ad æternitatis, & salutis, gloriæq; diuinæ ardentissima desideria, eorum autē quæ inde abducunt, quæcumq; illa, & quantumcumque expetita fuerint, odium & execrationem. Deinde agnoscendum multos fuisse, qui à virtutis & salutis via aberrarunt, qui verbo eam querere se dicerēt, at re ipsa prauo quopiam amore sibi paterētur imponi. Tertio, quæ istius non deprehensi erroris causa fuit? nempe harum altera vel vtraque, quòd aliquid adamarint, cum amor ille ab amore veri finis non profluxisset aut (quæ altera est) quòd aliquid adamarint quod fini obliquè adnecterēt, dum salutem in deliciis, in diuitiis, in honoribus amant, & nō salutem solā, inde namque sensim fit, vt appetitu maiores impetus nanciscēte, & rationis oculos per salutis adiunctæ obtentū obuelante, salutis euanescat cura, & deliciis, diuitiis, honori soli seruiatur. Quòd quàm infelix perniciosumq; sit verissimè iudicabo, simulq; quia homo sum, humani à me nihil alienum putabo, sed statū à ita sincerè in meas voluntates omnes inquirere, vt illas penitus respuam, quarum originem aliunde quàm à salutis meæ, Deiq; mei desiderio manasse deprehendam.

His benè firmatis, Quartò denique inquirem, vnde me istæ honoris cupido incesserit: si comperero naturæ propensione, alienæ laudis æmulatione, amicorum, aliorumve vanitatis amantium snasione ortum duxisse; minimè fuerit dubium, quin aliunde id quàm à desiderio meæ salutis oriatur, ideoque istius voluntatis vel obliqua, vel prauis admixta erit intentio. Verùm facilè accidet, vt ipse sibi animus mentiatur, nec ea occasione, vel ratione id se velle dicat, quare vt certius exploretur, addendum erit.

Quintò, si non satis apertè constat, an appetitu, an ratione moueamur? facit vel ipsa dubitatio, vt in appetitum reici, & improbari potius debeat: si enim ratione moueremur, cum ratio sit lumen, seque atque suas actiones dilucidè perspiciat, statim ipsa se proderet, suosque impulsus intimæ lucis radiis manifestos expanderet: quod autem vel tenebricosum est, vel tenebras patit

merito suspectum, & in respuendis habetur; quippe malum omne lucifugū est. Sed quid si necdum satis constet, quæ nos intentio permoueat, & de ipsius rectitudine dubitetur? Duo supersunt, quæ plurimum lucis conferent, nempe actionis contrariæ, vel omissionis accurata disquisitio. etenim facile contingeret, vt quam rem, affectu præpediente, minus dignoscere poteram, eandem clarius ex opposito vel ex omissione cognoscam.

Vt in eo quod allatum fuerat desiderio honorum: contrarium erit humilitas, cuius bona, perfectionem, Dei similitudinem, securitatem, ingentesque prerogatiuas cum spectauero, inde facile fuerit in honorem contraria omnia deriuare, aperteque deprehendere, quòd si sectanda sit humilitas, erit honorum fuga quærenda, nisi adeò sponte nascantur, & inuitis minimeque cogitantibus accedant, vt euitari nequeant, & à Deo esse constet. Atque hinc ad honores ipsosmet me conuertendo,

Similiter interrogabo; Quid si honores & munia publica nõ ambiuero? quid inde ad aternæ salutis consecutionem detrimenti? id si verè perspexero, comperiam omni honorum ambitu, muniõrumque publicorum perfunctione, multipliciter animum distrahi, ad aterna contentionem remitti, progressionem retardari, peruentionem longè impeditiorem reddi. Itaque vbi appetitoribus argumentis, Dei que voluntate testatissima aliud non constabit, fieri non poterit, quin mihi potius fugiendos, quàm persequendos honores putem; & iudicem, affectu quoquam boni speciem præferente & fallente, me primò in fraudem fuisse propemodum inductum.

Denique, si eos honores obire neglexero, quid mali consequetur, cuius neglectæ legis, virtutis prætermisæ reus ero? si quid occurrit, videbo quàm verè & quanti momenti sit illud, & vbinam incommoda plura, pericula maiora subeunda?

Itaque (vt ad vsum expeditius sit) erit denique Sextò inquirendum, cuiusmodi sit, id quod nostra voluntati, seu rei quam volumus contrariam est? quæ eius commoda, quæ incommoda, quæ laus, quæ ad vltimum nostrum finem opportunitas? & id genus alia. Septimò, quid si desiderium mutem? ideone à consequenda salute retardabimur? quibus commodis, cuius virtutis exercitatione, quorum vitiorum illecebris, qua peccandi facultate carebimus? & plura eiusmodi. Fieri enim non potest, quin id malè appetatur, cuius contrarium, vel ommissio expetenda est: pariter que clarius patebit, esse id expetendum, cuius contrarium, vel ommissio fugienda est. Ac vt plurimum longè maior lux rebus accedit, cum etiam ad contrariõrum & omittendorum comparationem euocantur: vix enim fiet vnquam, quin diligenter institutâ rerum inter se contentione, clarior lux veritatis erumpat.

Latissimè per omnes humanæ vitæ partes, huiusce prudentissimæ circumspectionis peruagatur utilitas: in eis autem quæ maioris momenti sunt, vt in vitæ

D d d

qua;

quapiam formula deligenda, in muniõrum, officiorum, grauiorũque negotiorum susceptione potissimè adhibenda est: in aliis quoque omnibus, quauis tanti momenti sunt; sed expeditius & longè minùs operosè.

Vt, si quopiam proficisci, studere, scribere, loqui, cõcionari, docere, animam remittere, & aliorum quiduis voluerõ: in promptu habeam oportet finè ad quem sum procreatus, qui Deus est, ad quem non aliter, quàm ex instituti mei rationibus, & sine cõstituto mihi tendendum est. Itaque celerrima mentis acie prospiciam, quàm sit istud mihi, rationibusque instituti mei consentiens, & vitis illis, qui in eo ceteris præluxere, conformè: retardetne, an ad celsiora promoveatur sit, nec ne quidpiam, cui ratio melior aduerferet? Quæ pauca si veraciter, si firmiter frequententur, mirè valebunt vt intentionis rectitudo ad purum excoquatur. Sed iam quotuplex sit dicamus.

C A P V T VII.

Quotuplex sit recta intentio.

HAnc mihi veniã, vel breuitatis, vel perspicuitatis gratia hoc loco dari poterõ, vt verbis vtiliceat, nouis quidè, at minimè à cõmuni vsu remotis, sed quibus maximè familiaribus, & ad rerum naturam magis accedentibus. Atque ita,

Ex antè dictis hinc est repetendum, omnem eam intentionem, generatim loquendo, rectam esse, quæ rationi rectæ conformis est: tunc autem conformis est, quando id vult, quod conuenienter ad finem sitæ naturæ propositum, velle potest. Si verò quæsieris, quid sit recta ratio? equidem iudicium est non de prauitũ, diuinæ voluntati se conformans, à natura nobis inditum, adeoque à bonis praua secernens, vt quamuis non nemo affectus prauitate ad deteriora rapiatur, nihilominus quid melius foret agnoscat, & in alijs laudet, suamque petora sestantis vicem doleat. Denique hæc est quæ conscientiam vellat & tranquillat, faciliusque ab vnoquoque sentitur, quàm quid sit exponitur.

Iam verò perpèdendo quid intentio recta spectet, quodue moueatur, quadifariam eã diuido. Primam, voco rectam necessariã, hoc est, id spectantem, quod necessariò spectandũ esse, recta ratio docet: id quæ locum habet, quotiescumque vel præceptis obedire, vel prohibita vitare statuimus. Quod ipsum quoniã duplex est, poteris, si adlubescit, necessariã istam, iterum bifariam diuidere, nempe in eam quæ mandata perficit, & eam quæ vitandis prohibitis inuigilat: quibus nomen philosophicum si cupis inditum, positiuam illam, negatiuam hanc, appelles licet: at sine his commodè potest intelligi. Interim huius distinctionis etiam erit utilitas, vt perspicaciùs, partiatim intuendo, iudicemus an rectitudinis intentionis quippiam desit, deesset autem, si in harum partium altera quidquam defuisset; hoc est, si vel agenda perficere, vel cauenda vitare nolle mus.

Altera